

Het groote genadeligt Gods in zyne dienaaren onder de bediening der genade, ontdekt in een intree-predicatie over 2 Corinthen IV: 6

<https://hdl.handle.net/1874/363396>

HET GROOTE
 GENADELIGT
 G O D S
 IN ZYNE
 DIENAAREN
 ONDER DE
 BEDIENING DER GENADE,
 ONTDEKT IN EENE
 INTREE-PREDICATIE

Over 2 CORINTHEN IV: 6.

DOOR

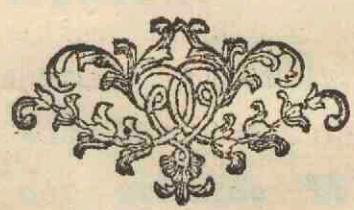
JACOBUS ELISA JOANNES CAPITEIN,
 AFRIKAANSCHEN MOOR,

Predicant op St. George d'Elmina,

En op zyn Eerw. verzoek uitgegeven

DOOR

HIERONYMUS DE WILHEM.

T B L E I D E N ,

By { JACOBUS DE BEUNJE,
 EN A M S T E R D A M ,
 DE JANSOONS VAN WAASBERGE, }

1744

Boekverkopers.

Uitgegeven volgens
Kerken Ordening.

W A A R S C H O U W I N G.

De Uitgever erkent geene Exemplaren Egt te wezen, als
die getekent zyn, door *J. Debeun*

WILHELMUS DE WAASBERG

DE JAKSONS IN WAASBERG
EN AMSTERDAM
JACOBUS DE BEUN

O P D R A G T

A A N D E

WEL-EDELE GROOT-AGTBAARE

H E E R E N

BEWINDHEBBEREN

DER GENERAALE GEOCTROIEERDE
NEDERLANDSCHE WEST-INDI-
SCHE MAATSCHAPPYE.

MYNE HEEREN!

Volgens de Loffelyke gewoonte
van hun , die de Boekzaalen
der geleerde Waereld wil-
lende vergrooten en veree-
ren, onder Na amen van voortreffelyke Man-

* 2

nen,

O P D R A G T.

nen, zoo in den Staat, als in kerkbestuur, hunne schriften doen uitkomen, neeme ik op den huidigen dag, Wel-Ed. Gr. Agtb. Heeren! met verschuldigden eerbied, de vryheid, om deeze myne Intree-Predicatie aan U Wel-Ed. Groot-Agtb. op te draagen, op dat U Wel-Ed. Groot-Agtb. dezelve met gunstige Oogen en Handen moogt aenschouwen en ontfangen.

Ick beken wel, dat, wanneer ick dit ondernam, myne, my ten vollen bewuste, geringe bekwaamheid, en de kortheid des tyds, in welken ik, uit de reije der leerende Jeugd, wierde geroepen, en in den Heiligen dienst des Heeren bevestigd, my Nagt en Dag voor oogen zweefden, om deeze myne onderneeming te staaken, maar bewoogen zynde door twee reedenen, die swaar op myn gemoed weegen, heb ik alle beletsel ter zyde gestelt.

Want, indien ik beschouwe, zoo niet myne geboorte, ten minsten myne teedere opvoeding, word ik gewaar, dat deeze geschied

O P D R A G T.

fehied zy, binnen de grensen van de Noord- en Zuid- kuste van Africa, welke door U Wel-Ed. Gr. Agtb., als wettige Heeren, beseeten, en teegenwoordig bestuurt word door den Wel-Ed. Geboren Heer Directeur Generaal, Jacob de Petersen: Ja deeze is eindelyk geschied aan dit Hooft-Casteel (waar ik thans my bevinde) van U Wel-Ed. Gr. Agtb. het van ouds beroemde St. George d'Elmina, tot ik door mynen, van my altoos geëerden en geliefden weldoender, den Heer Jacob van Goch, na zyn Ed. U Wel-Ed. Gr. Agtb. geduurende den tyd van Sestien Jaaren, zoo in mindere bedieninge, als ook in het ampt van Opper-Commies en raad, vlytig en getrouw gedient hadde, in het gezeegend Holland ben overgebracht geweest.

En word het by alle, door burgelyke wetten zelve geschikte, volkeren, billyk geoordeelt, dat een onderdaan zynen Koning hulde, en zynen Opperhoofden den Eed van getrouwigheid, doe en vernieuwe: Ja!

O P D R A G T.

word het van hun gepresen, indien een zoodaanig onderdaan, ten teeken, dat hy met een goed en eerlyk hart onder zyne meedeburgers verkeere, zynen Koning en Opperhoofden, een geringe, dog welmeenende gifte, op dat hy hunne aanzienlyke Personen eerbiedige, opdraage, geen wonder dan! Dat ik huden, na myne weederkomst in dit Land, my, op nieuws, ter stip-te gehoorzaamheid aan U Wel-Ed. Gr. Agtb. verbinde, en dit myn gering, dog heilig geschenk, met alle betaamelyke eerbiedigheid en hoog-agting voor U Wel-Ed. Gr. Agtb. Geëerde en gezeegende Personen, toezende. En niet alleen dit, maar ook wat meer is, als ik deezen mynen tegenwoordigen Staat, met een nedrig en God verheerlykend gemoed, in alle bedaardheid, overzie, vinde ik eene tweede en nog grootere reden, die maakt, dat ik dit myn voorneemen ter uitvoer brenge, want, 't is Waereldkundig genoeg (Gode zy hier van alleen de Roem) dat ik door

U

O P D R A G T.

U Wel-Ed. Gr. Agtb. van 's Lands Hoo-
 ge School, daar ik my verlustigde in de Let-
 ter-Oeffeningen, en in het onderzoeken
 van de gangen mynes Gods, de gangen my-
 nes Konings, in het Heiligdom, aan de
 voeten van myne zeer geliefde groote taal-
 en God-geleerde Gamaliels, wettig wierde
 beroepen, zoo dat ik, door de vermaarde
 Kerk-vergadering der magtige Stad Amstel-
 dam, in den Heiligen dienst des Heeren beve-
 stigt zynde, naar dit U Wel-Ed. Gr. Agtb.
 Land, met de bereidheid des Euange-
 liums, ben gekomen, om, eensdeels, de
 Christenen te dezer plaatse te versterken in
 de eens aangenoome ne leer, die naar de
 Godzaligheid is, in de hoope des Eeuwi-
 gen Leevens, en anderdeels, om myne
 maagschappy naar den vleesche, de Moorsche
 heidenen, de verborgenheid des Euange-
 liums, welke in andere Eeuwen hun niet is
 bekend gemaakt, naar de voorligting der
 eeuwige voorzeggingen, op het voetspoor
 der heilige Euangelisten en Apostelen, te
 open-

O P D R A G T.

openbaaren. *Dit is dat een ding, dat ik van den Heere begeert heb, dat zal ik zoeken, dat ik alle de daagen myns levens mogte wonen in 't Huis des Heeren, om de lieflykheid des Heeren te aanschouwen, ende te onderzoeken in zynen Tempel.* Dit is, Wel-Ed. Gr. Agtb. Heeren! die hoope, welke altoos in myn gemoed gevoed is geweest, dit is die wens myner ziele, welken nu eindelyk de roepende stemme des Allerhoogsten door U Wel-Ed. Gr. Agtb. heeft vervult, zoo dat ik nu myne eerste Leerreden te dezer plaatse hebbe moogen doen, en dus in myne dag-ordening treden; op deeze wyze dan hebbe ik eene grotere en betere betrekking bekomen tot U Wel-Ed. Gr. Agtb. om in eene dankbaare erkentenis, voor alle die openbaare en byzondere gunstbewyzingen, met welke U Wel-Ed. Gr. Agtb. my bestendig bejeegent heb, dit myn geschrift aan U Wel-Ed. Gr. Agtb. op te dragen, op dat men daar uit zoude zien, dat ik geen ander fundament legge, dan het geene ge-

legt

O P D R A G T.

legt is, 't welk is Jesus Christus; En dat wel zoo als de wet en de Propheeten in hem vervult zyn, en zoo als de bediening der Genade ende des Geestes magtig veel uitmunt boven die der Letter, invoegen, wanneer imand onder onze Prediking verlooren gaat, hy zulks, nog Gode, nog ons, die Hy uitgezonden heeft, maar zig zelve, ten doorlugtigen vertooge, dat hy nog onder de zinnen- en hart- verduisterende magt des Duivels verblind en gekluistert ligge, toeschryven moet.

Ik hoope derhalven, dat het geen van my in dit geschrift op dat vaste fundament Gods gebouwt is, van U Wel-Ed. Gr. Agtb. mooge bevonden worden eenstemmig te zyn met de geduurige leer der twee verbonden, en dus voldoen aan het Godvrugtig en Gode welbehaaglyk oogmerk, waar toe ik hier ben gezonden, op dat het, ter ene zyde aan U Wel-Ed. Gr. Agtb. God verheerlykende harten in leedige uren eene bequaame stoffe ter overdenkinge, ter

**

stig-

O P D R A G T

ftigtinge, en ter vertroofftinge, uitleeverre; en ter andere zyde, onder U Wel-Ed. Gr. Agtb. in den Lande wyd-beroemde en gezeegende Naamen en voorzorgen veele eeuwen verduure, ten einde ook U Wel-Ed. Gr. Agtb. Zoonen, die in het midden hunnes volks op de ftoelen der eere fullen gezet, en over dit Land tot regtaartige hand-haavers gefteft worden, moogen zien, wat de Heere der waarheid in U Wel-Ed. Gr. Agtb. dagen gedaan hebbe, op dat zy ook op U Wel-Ed. Gr. Agtb. voetftappen, vol geestelyken yver, treedende, bequaamere Mannen in dezen oogft des Heeren uit zenden, om het ligt des Euangeliums des zaligen Gods te doen opgaan onder dit volk, dat in duifterniffe zit, op dat dus des Heeren Naam van den opgang der Zonne tot haaren ondergang een werde. Dog, om U Wel-Ed. Gr. Agtb. niet langer op te houden, zal ik my ten einde spoeden, onder hartgrondige beede tot den Hoorder des gebeds, dat het hem, den Vorft des levens, den Koning

ning der Eeuwen , behaage U Wel-Ed. Groot-Agtb. Leven tot Nut van Land en Kerk uit te strekken tot eenen gezeegenden ouderdom en gekroonde gryzigheid ; hy vervulle U Wel-Ed. Groot-Agtbare Huizen en geagte Personen met de Zeegeningen des Hemels van boven , met de Zeegeningen des afgronds , die daar onder ligt , met Zeegeningen der borsten ende der baarmoeder , met de inkomsten van het Oosten , ende van het Westen , van het Zuiden , ende van het Noorden ! hy doe U Wel-Ed. Groot-Agtbare dus overvloeyen van inkomsten , tot het zilver zy , gelyk steenen , ende de cederen , als wilde vygeboomen , die in de laagte zyn ! hy plaatse U Wel-Ed. Groot-Agtb. regt-gearte Zoonen , ofte nevens U Wel-Ed. Groot-Agtbare op de stoelen der eere , of hy doe alle deeze heerlijkheid op Hen nederdaalen , wanneer het Hem , naar zynen aanbiddelyken raad , behaagen zal U Wel-Ed. Groot-Agtbare over te brengen tot een bestendiger leeven ,

O P D R A G T.

en volmaakter heerlykheid! Hy heilige en verligte U Wel-Ed. Groot-Agtbare meer en meer met zyn Zaligmakend licht des Evangeliums der kennisse der Heerlykheid van Christus Jesus, om deel te hebben in de Erve der Heiligen in het licht!

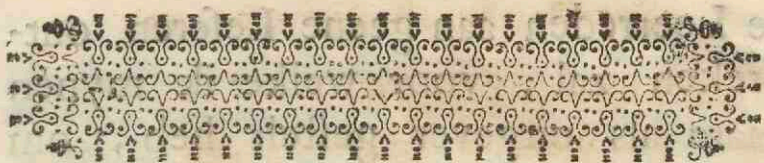
Dit is de gestaadige wens en bede van hem, die zig, in alle eerbiedigheid, ten teken van eeneverpligte en gewillig dankbaare erkentenis, altoos noemen zal,

WEL ED. GR. AGTB. HEEREN!

U Wel-Ed. Gr. Agtbarens begunstigen, gehoorfaamen, en onderdaanigsten Dienaar,

Op 't Casteel St. George d'Elmina, den
21. Octob. 1742.

JACOBUS ELISA JOANNES CAPITEIN.

D E
U I T G E V E R
 A A N D E N
L E S E R.

Olgens de belofte van den Wel - Eerw. Heere CAPITEIN, wiens naam met zo veel lof in Nederland is bekend geworden, zynen Vrienden gedaan, ziet heden deze zyne Intree - Predicatie het ligt, in gegronde verwagting, dat, gelyk zyn Eerw. in onze taal door my overgebragt Onderzoek - Schrift met vele toegenegenheid ontfangen is, het ook de-

ze Leerreden aan geene Leseren ontbreken zal , voor welke ik mynen naam als uitgever gestelt heb , om enen iegelyk van derzelve eegtheid te verzekeren , en dit Geschrift dus te onderscheiden van de Predicatie , op den naam van den Heere CAPITEIN , zonder zyn weten , ja ! zonder raad of toestemming van enige zyner Vrienden uitgekomen , welke deswegens ook voor zyn Eerw. werk niet behoren gehouden te worden , als merkelyk verschillende van het afschrift der door Hem gedane Leerredenen , het welk tot overtuiging van een ieder nog onder my beruist.

Dit was het , Goedgunstige Leser , dat ik te berigten had , gebruik dit Werkje tot uwe stigting , bid den Heere om zynen Zegen over des Eerwaarden Schryvers onderneming , en
vaarwel. HET

HET GROOTE
 GENADELIGT
 G O D S
 IN ZYNE DIENAAREN
 IN EENE
 INTREE-PREDICATIE
 O N T D E K T

Over 2 CORINTHEN IV: 6.

Want God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schynen, is de geene, die in onze herten geschieden heeft, om te geeven verligting der kennisse der Heerlykheid Gods in het aangezigt van JESUS CHRISTUS.

I N L E I D I N G.

Want gy en zyt niet die spreket, maar het is de geest uwes Vaders, die in u spreekt. Dus luidt de aanmoedigende en hart vertroostende taal van den Koning der Kerke, Heiland JESUS, tot de eerste Euangelie booden, Matth. X:

20. Hy zegt dan: *Gy en zyt niet die spreket: Dat is, 't zal U lieden van stonden aan, en nog meer na mynen Hemelyaart, zoo in tyden van vervolging, wanneer men U zal stellen, om aangaande my, mynen nieuwen dienst, en aangaande de Hoope, die in U is, reken-schap te geeven, als ook door den gantschen Loop des Euangeliums, blyken, dat het niet Uw eigen natuurlyk en verdorven vernuft, nogte wysheid zy, die u leeren en ingeuen zal, om uit uw zelve, als door uw zelve te bedenken, Hoe, ofte Wat Gy sprekken moet naar dat woord van Petrus, 1 Pet. IV: 11. Indien iemand sprekkt, die sprekke als de woorden Gods: indien iemand dient, die diene als uit kragt, die God verleent: op dat God in allen gepreezen werde door Jesus Christus, welken toekomt de Heerlykheid ende de kragt, in alle Eeuwigheid, Amen.* Hier van daan ook zegt de spreekende Heiland tot Petrus, *Matth. XVI: 17. tet goedkeuringe zynere belydenisse: Vleesch ende Bloed en heeft u dat niet geopenbaart, maar myn Vader, die in de Hemelen is.* En derhalven zegt hy nu: *Maar het is de geest uwes Vaders, die in u sprekkt.* Het is de Eeuwige, Magtige, en Personeele Geest, die van den Vader en van my uitgaat: het is de Geest, dien Gy op my hebt zien neederdaalen, aan den Jordaen, by mynen doop: het is die Geest, dien de Vader my, ten duidelyken blyke myner aan te brengene eeuwige gerechtigheit, geeven zal zonder maate, op dat ik den zelve op U uitgiete, om U myne dienaaren, myne vrienden en myne broederen in alle waarheid te leiden, te heiligen, en te vertroosten: En geen wonder! Want deeze Geest des Vaders der Heerlykheid is de Geest der

der Wysheid ende der Openbaaringe in zyne kennis. *Eph. I: 17.* Die niet van zig zelve, maar zoo wat hy zal gehoort hebben, spreken zoude, ende toekomende dingen hun verkondigen. *Joh. XVI: 13.* Dermaaten hy toen maakte, dat de Apostelen zelfs het duisterste deel der Wet ende der Propheeten zonneklaar verstonden en ontvouwd, en hunne harten, hunnen mond en pen in zoo verre bewerkte en bestuurde, dat zy aangaande de bedeeing des Nieuwen Testaments niets gevoelden, niets spraken, en niets schreeven, dan even het geen deeze Geest hun ingaf. Want het naast voorgaande woord van den spreekenden Heiland is: *Wanneer zy Overleveren, zoo en zult gy niet bezorgt zyn, Hoe, ofte Wat, gy spreken zult, want het zal u in dezelve ure gegeven worden, wat gy spreken zult.* En wil Ulieder aandagt dit woord, dat uit den mond der Waarheit uitgegaan is, in zyne Jongeren vervult en erkent zien, slaat maar het oog op onze afgelezene Textwoorden, als 'er geschreeven staat: *Want God, die gezegt heeft, dat het ligt uit de duisternisse zoude schynen, is de geene, die in onze herten gescheneen heeft, om te geeven verligting der kennis der Heerlykheid Gods in het aangezigt van Jezus Christus,*

S A M E N H A N G.

Het algemeen oogmerk van den onbeschroomden Evangelieheld Paulus in deezen zynen tweeden Brieven aan den Corinthen is, om eenige hoogmoedige wederstreeveren dier Gemeente den mond te stoppen: Want deeze, om dat Paulus over lange beloofd hadde te Co-

I N T R E E - P R E D I C A T I E

rinthen te zullen komen, zonder dat hy evenwel om gewigtige oorzaaken deeze zyne belofte hadde konnen volbrengen, zогten Paulus by eenen iegelyken verdagt te maaken, als of men op hem in zyne belovte geenen staat konde maaken, voorwendende, dat hy weegens vrees voor verdrukkingen, en schaamte over de Leer des Euangeliums ware te rug gebleven en andere diergelyke ongegronde lastertaalen meer. Om dan deeze verdenkingen weg te neemen, houd onze Apostel in deezen Brieu (gelyk ook in alle de anderen) deezen voet, dat hy

I. *Het hoofd zynes Brieu* ter needer stelle, daar in zyne Apostolische groetenis, en die van Timotheus, doende aan de Gemeente van Corinthen, met toewensching van genade, onder dankzegging over dezelve, vers 1—4.

II. *De hoofdsom der zaaken*, die hy hun te schryven hadde, voor oogen stelle, vers 5. tot het 10de des dertienden of laatsten hoofstuks ingeslooten.

III. *Besluit* hy den Brieu in de drie laatste versen.

Om ons nu weegens den rykdom der stoffe, die wy te verhandelen hebben, met geenen breedvoerigen samenhang op te houden, komen wy terstond tot ons Text-Capittel zelve, waar in wy onderscheidentlyk zien,

A. *Een wettig gevolg*, afgeleid uit het geen in het even voorgaande derde Hoofdstuk beredeneert was over de uitmuntende klaarheid des Euangeliums, boven de bediening der Wet, waar in wy ontmoeten,

a. *Eene aanmoediging* aan de Euangelibooden, tot meerdere naarstigheit in hunnen dienst, vers 1.

b. *Tot*

- b. Tot opregtigheid, om dit, zonder eenige vleeschelyke inzigten, voor Gods oogten te doen, vers 2.
- B. Eene beantwoording eener verzwegene tegenwerping, daar in bestaande, dat het Euangelium zoo klaar niet zy, als de bediening der Wet, veel minder, dat het boven dezelve uitmunte, naardien zeer veele menschen, die onder dit Euangelium leven, verloren gaan. Tegen deze verdenking nu verzet Paulus zig in dezer voege, dat hy
- a. Aantoonde, wie deze ongelukkige zyn, welken dit verderf overkomt, vers 3.
- b. Wylt hy aan
- α. Waar uit dit hun verderf zynen oorspronk hebbe, vers 4.
- β. Waar uit het zelve geenzints af te leiden zy.
- a. Niet van de zyde der Euangelieboden, vers 5.
- β. Nogte van de zyde van God, om dat hy alles, dat men oit ofte oit zoude kunnen wenschen, ofte bedenken, werktellig maakt, om Zondaren te behouden, wyl hy ten dien einde alles naakt ontdekt in het Euangelium, en door zyne Heilgezanten openbaart, in onze Textwoorden; daar gezegt word: *want God, die gezegt heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schynen, is de geene, die in onze herten gescheenen heeft, om te geeven verligting der kennisse der heerlykheid Gods in het aangezigt van JESUS CHRISTUS.*

Wy zullen dan hier zien, hoe de Algenoegzame God, onder de luisterryker bedeeling des Nieuwen Verbonds, alles werkstellig maake, om zondaaren te behouden, en alles naakt ontdekke in het Euangelium, en openbaare door zyne Heilgezanten, op dat wy, die roemen, dat ons het licht des Euangeliums zy opgegaan, de vrye genaade bedeeling des Heeren niet zouden wraaken, en dat wy huden, terwyl wy zyne stemme hooren, onze harten niet en verharden.

Ag, Heere! zend nu uw licht ende uwe waarheid, dat die ons leiden!

V E R D E E L I N G.

In onzen Text zullen wy agt geeven

I. *Op de woorden zelve, dus uitgebragt:*

God, die gezegt heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schynen, is de geene, die in onze herten gescheenen heeft, om te geeven verligting der kennisse der heerlykheid Gods in het aangezicht van JESUS CHRISTUS.

II. *Op derzelver Reedenverband met het voorige, aangeveesen door het redengeevend woordesken, want, om dat.*

Wat aangaat het eerste, namentlyk de woorden zelve, hier in vinden wy,

A. *Het voor en onderwerp, dit is God, die gezegt heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schynen.*

B. *Het geen Paulus van hem getuigt: dat hy de geene zy, die in hunne harten gescheenen heeft, om te geeven*

ver.

verligting der heerlykheid Gods in het aangezicht van
 JESUS CHRISTUS.

VERKLAARING.

E E R S T E D E E L.

God is, naar het ingeschaapen denkbeeld, dat allervolstrekst Zaakelyk, Eeuwig, Algenoegzaam, Geestelyk en Magtig Weezen, dat uit kragt zyner Natuur noodzaakelyk aanwezig is, en alle volstrekte zaakelykheden, in zig zelve, op eene voor ons onnaspeurlyke wyze bezit, en buiten zig geenes dings behoeft; dit is ook de reden, dat hem in 't woord der openbaaringe in den XCsten Ps. vers 2. toegezongen werde: *van eeuwigheid tot eeuwigheid zyt gy God.* En *Hand. XVII: 25.* zegt Paulus, dat hy van menschen handen niet gedient werde, als iets behoevende, alzoohy zelve allen het leeven, den adem, en alle dingen geeft. En niet alleen dit, maar ook behalven dit Natuurlyk bestaan Gods, zoo heeft hy ook zig zelve onder deeze benaaming willen bekend maaken, als eenen Verbonds God des armen zondaars, dat is, derzelven Regtveerdig-Heilig-ende Heerlykmaaker, die op alle wyze den zondaar tot zyne zielzaaligende gemeenschap en stoorloose nabyheit uitlokt, en die ten dien einde zig zelve in zyn Leevend en Eeuwigblyvend Woord openbaart, als *Een* in Weezen, en *Drie* in Persoonen, welke naar de natuurlyke ordre van hun bestaan genaamt worden, Vader, Zoon, en Heilige Geest. Vraagt my nu iemand, ter onderscheidentlyker begrip van zaaken

ken, welken deezer drie Goddelyke Perfoonen men te deezer plaatze te verstaan hebbe, zoo dient ten antwoord, den Vader: want deeze wordt, *voor Eerst*, in onzen Text zelve onderscheiden van Jesus Christus, zynen Zoon. *Ten Tweeden*, wort hem de voortbrenging van dat gansch overheerlyk, overgroot en nuttig hemels lichaam, de Zonne, die tot het grootmagtig werk der Schepping behoort, toegeschreeven. Nu is het zeeker, uit de hoofdsom onzer belydenisse, dat dit werk der Schepping, volgens de duidelyke voorligting van het Woord der waarheit zelve, niet met uitsluiting van den Zoon en den Heiligen Geest, maar naar den aard der huishouding der drie Goddelyke Perfoonen, den Vader werde toegeëigent. Dit blykt te meer, om dat Paulus, ter nadere omschryvinge van deezen Goddelyken Perfoon voege, dat *hy gezegt hebbe, dat het ligt uit de dufternisse zonde schynen*. Volgens het geen wy zoo even zeiden van de voortbrenging der Zonne wordt deeze gantsche bewoording hier geenzints, door eene beeldspraakige taal, in eenen oneigentlyken zin genoomen, in voege wy door het hier gemelde *ligt* dan zouden moeten begrypen Heiland Jesus met zyn hart ontduisterend Euangelieligt, ten welken opzigte Hy *Mal. IV: 2. de Zon der Gerechtigheid* genoemd wordt, *het waaragtig ligt, het welk verligt eenen regelyken mensche koomende in de Weereld*. Joh. I: 9. dat ligt, 't welk, in den vroegen morgenstond, in de Euangeliekerk, *des morgens zonder wolken zonde schynen* 2 Sam. XXIII: 4. van het welk ter Heerlykheid dier Kerke *Jes. LX: 3. zoo nadrukkelyk voorzegt word: de Heidenen zullen tot uwen ligte gaan, ende Koningen tot den glans*

glans, die u is opgegaan. vergel. met *Jes. II: 3.* En dat wy, by tegenstelling, door de *duisternisse* dan zouden moeten verstaan onzen verloorenen en doemwaardigen natuurstaat, in het Koninkryk van den Duivel, het welk *Luc. XXII: 53.* regtaartig genoemd word *eene magt der duisternisse*, waar door de zielen vernielende Vorst dezer eeuw de *Zinnen der ongelooovigen verblind*, op dat hen niet bestraale de verligting des Euangeliums der Heerlykheid van Christus, die het beeld Gods is. *2 Cor. IV: 4.* Want dog Heiland Jesus word nooit in de gantsche rolle der twee Verbonden voorgedraagen, als een licht, dat uit de duisternisse schynt, dewyl hy dan, volgens de kragt der Grieksche bewoording: *ὁ εἶπεν ἐκ σκοτῆς φῶς λάμψει* die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schynen, zynen oorspronk zoude moeten hebben van de duisternisse. Maar hy word dan gezegt in de duisternisse te schynen, gelyk wy *Joh. I: 5.* duidelyk zien, waar van de reden is, dat hy uit den Hemel nedergedaalt zy in dit beneedenste deel der aarde, om het Zielzaligend licht des Euangeliums in de waereld te doen opgaan. Neen! deeze bewoording moeten wy in den eigentlyken zin opvatten, om het eigentlyk gezegde licht ende *duisternisse* uit te drukken, die God, in den beginne, door zynen, aller schepselen magt en welspreekendheid uit der maate zeer te boven streevenden, en gebiedenden wil, daar ter neder stelde, om, door hunne gestadige, op de zelve wyze weder keerende beurtverwisselingen, den nacht en den dag te veroorzaaken, want dit alles beteekent hier dat ontzachelijk woord zeggen; *hy spreekt, en het is 'er, hy gebied, en het staat 'er.* *Pf. XXXIII: 9.* En dat wel zoo,

dat het licht, ten doorlugtigen vertooge van des Heeren goedheid, de nieuw geschaapene en alsints volmaakte waereld moest verlichten, zoo dat men nu nog, na dat de waereld verdorven is, met den spreekenden Heiland zegge van onzen Hemelschen Vader, *Matth. V: 45. Hy doet zyne Zonne opgaan over booze ende goede.* Een glans der Zonne, die opgeslooten licht in het hier voorkomend grondwoord, dat hier en elders *Schynen* vertaalt word, en een en andermaal in onzen text gevonden word. Want het beduyd eenen zoodaanigen schitterenden glans, die der Zonne eigen is, zoo vinden wy dit ons woord gebeeft, *Matth. XVII: 2.* van den verheerlykten Heiland, op den Heiligen Berg; immers daar leeft men naar de vertaaling, die ons grondwoord daar heeft: dat *zyn aangezicht blonk, gelyk de Zonne.*

Zyn nu deeze dingen alzo, dan word van zelve die vraag te deezer plaatze gebooren, waar God dan door zyn onweederstaanbaar alvermoogen, in de rolle des boeks, gezegt hebbe, dat het *licht uit de duisternisse* zoude schynen? de plaats is *Gen. I: 2.* Want daar staat geschreeven: *God zeide, daar zy licht, ende daar werd licht.* deeze aanhaaling nu van dat grootmagtig werk der schepping van het overheerlyk Hemelsch Lichaam, de Zon, komt hier zonderling te stude, als ten grondslage dienende, op dat Paulus bewyze, dat de Alvermoogende God, op eene geestelyke wyze, onder de luyferryke bedeeeling des Nieuwen Verbonds, geen mindere magt betoont, en die tot geen mindere nuttigheid aangelegt hebbe, in het onnaganke-lyk werk der genade, wanneer Hy, met zyn Zalig-
maa-

maakend ligt, de uytdeelers zyner verborgenheeden, boven anderen, heeft willen bestraalen. Want dit is het, dat Paulus duidelyk aanwyft, dat het deeze goede God zy: *die in hunne harten gefcheenen heeft.* Het griekfe woord *Harten* overgezet, zonder byvoeging van ziel en gemoed, in het Heilig woord voorkoomende, moet in zynen ruymften en vollstrekften zin genoomen worden, om te beteekenen den reedelyken Geest, die in het binnenfte des menschen door den Heere geformeert is, en wiens weezen en leeven, een en 't zelve zynde, kan en moet gestelt worden in eene geduurige aanhoudendheid van denken, voorzien *met*, en werkzaam *door* verftand, wil, en oordeel. Volgens deezen grond nu, zien wy ten klaarften, dat Paulus, in deeze onze gantsche bewoording, ter eene zyde iets voor onderstelle, en ter andere zyde op deeze vooronderstelling iets bouwe. Want, het geen hy hier voor onderstelt, is wettig, en bestaat daar in, dat zyn eigen en zyner meedearbeideren herten, het zy zy uit de besnydenisse, het zy zy uit de voorhuid geroepen waren, eertyds verduistert waren. En dat, met het hoogste regt! nadien, en Jood, en Heiden, in den natuurstaat beschouwt, wegens de gemeene verdorvenheid Adams, niet alleen zyn kinderen des toorns, maar ook de duisternisse zelve. Eph. V: 8. *hierom begrypt de natuurlyke mens niet de dingen, die des Geestes Gods zyn, want zy zyn hem dwaasheid, ende hy kan ze niet verstaan, om datze Geestelyk onderscheiden worden.* 1 Cor. II: 14. hier van daan schryvt ook Paulus zig zelve, voor zyne bekeering en afzondering tot des Heeren

dienst, 1 Tim. I: 13. eene onweetenheid, en ongeloovigheid toe; en Tit. III: 3. zegt hy van zig, zyne meede Apostelen, en andere geloovigen: *Wy waren eertyds onwys, ongehoorzaam, dwaalende, meenigerlei begeerlykheeden ende wellusten dienende, in boosheid en nydigheid levende, haatelyk zynde ende malkanderen hatende.* Op deeze wettige vooronderstelling nu bout Paulus, dat God hunne harten bescheenen hebbe, naardien Hy hen, boven anderen, als gezeegende middelen wilde gebruiken, om anderen in zyne moogentheid te verligten; der maaten Hy hunne harten van deeze onweetenheid en duisternisse ontdeed, met hen, zyne regtschaapene dienaars, in- en uitwendig, door zyne wederbarende en steeds heiligende genade, te veranderen en te vernieuwen. Want het woord der belofte, dat in de bedeeling der genade vervult moest worden, luid Jef. LIV: 13. aldus: *Alle uwe kinderen zullen van den Heere geleert zyn, zoo dat Heiland Jesus van deze eerste Kinderen der Evangelickerk zegge, Matth. XIII: 11. het is U gegeven de verborgenheid des Koninkryks te weeten.* En geen wonder! want dit was zelfs de handelwys Gods in den ouden dag, omtrent zyne Propheeten, en was het toen zoo gelegen, hoe veel te heerlyker moest dan nu des Heeren handelwyze niet zyn, omtrent de Dienaren des veel beeteren en meer geestelyken Verbonds. Ten duidelyken vertooge hier van nu, luid de belofte van den, uit den dooden verreczenen, zeegepraalenden, en ten hoogen Hemel opvaarenden, eeuwig heerschenden Koning der Kerke, Heiland Christus, Luc. XXIV: 49. *ende, ziet!*

ziet ! ik zende de be'ofte mynes Vaders op U : maar blyft gy in de stad Jerufalem , tot dat gy zult aangedaan zyn met kragt uit de hoogte . Pleegt men nu raad met de Heilige Schrift , wat het te deezer plaatfe zy , aangedaan te worden met kragt uit de hoogte , zoo zal ons Lucas zelve , in zyn tweede boek , de Handelingen der Apoftelen , niet alleen in 't gemeen , uit het gants beloop van dat boek , maar ook , in het byzonder , uit het vierde vers des tweeden Hoofdstuks , aantoonen , dat men ter genoemder plaatfe te verftaan hebbe , de hartverlichtende werken des Heiligen Geestes , en bequaammakinge tot des Heeren dienft , want op den doorlugtigen Pinxterdag wierd de vervulling deezer belofte in de Apoftelen bewaarheid , zy wierden alle vervult met den Heiligen Geest , ende begonden te fpreken met andere taalen , zoo als de Geest hun gaf uit te fpreken : 't is ook hier van daan , dat de Apoftelen deeze uitmuntende genade Gods , die hun te beurt viel , erkennen ter plaatfen , daar zy hunne eigene nietigheid , onvermoogen , en volftrekte afhankelykheid ophalen , en met verzaaking van alle eigene eer en kragt , volmondig des Heeren medewerkende genade belyden , want 2 Cor. III : 5 , 6 . horen wy hen zeggen , met , dat wy van ons zelven bequaam zyn iets te denken , als uit ons zelven , maar onze bequaamheid is uit God , die ons ook bequaam gemaakt heeft , om te zyn dienaars des Nieuwen Testaments , niet der letter , maar des Geestes . En Jacobus zegt in zynen Brief , Cap. I : 18 . Naar zynen wil heeft hy ons gebaart , door het woord der waarheid , op dat wy zouden zyn , als eerftelingen zyner fchepselen . Hier van daan

ook die regt dankbaare taal van Paulus, *1 Tim. I: 12.* *Ik danke hem, die my bekrachtigt heeft, namelyk Christus Jesus, onzen Heere, dat hy my getrouw geagt hebbe, my in de bedieninge gestelt hebbende.* En dus verneemen wy uit allen deezen: *Voor Eerst*, dat de God der heerlijkheid, in deezen wel aangenaamen tyd, in deezen dag der zaligheid, zynen Dienaren eene grootere maate van kennisse hebbe geschonken. *Ten Tweeden*, dat zy dus ten vollen ondervonden, dat het Euangelium, 't welk hun toebetrouwt was, een regtaartig middel zy, om verblinde Zondaaren de oogen te openen, zoo dat zy hierom onder duure verpligtinge lagen, om dit Euangelium door de geheele waereld te verkondigen. Want de Leerende Heiland zegt *Matth. V: 14.* tot de eerste Euangeliboden: *gy zyt het licht der waereld: en vers 15.* *Men steekt geene keerse aan, en zet die onder eene koorntaate; maar op eenen kandelaar, en zy schynt allen, die in den huize zyn.* Maar welke vermaaning ontfingen zy hier uit? 't is *vers 16.* *Laat uw licht alzoo schynen voor de menschen, dat zy uwe goede werken zien, ende uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlyken.* Dit bevestigt ook het geweten verbindend woord, met welk Paulus tot des Heeren dienst wierd geroepen van den Heiland Jesus zelve, *Hand. XXVI: 14—18.* en dit erkent hy ook hier, dat zy gehouden waren; *om te geeven verligting der kennisse der heerlijkheid Gods in het aangezigt van Jesus Christus.* De kennisse Gods beduid te deezer plaatze, niet het kennelyke Gods, dat den mensche van natuur ingeprent is, maar die bovennatuurlyke openbaaring, die uit deezen hooft *Tit. I: 1—3.* naar den aart der zaaken,
 in

in deezer voege, volleedig word omschreeven, als eene kennisse der waarheid, die naar de godzaaligheid is, in de hoope des eeuwigen leevens, namelyk, zyn Woord, tot welke God wil, dat alle menschen komen, 1 Tim. II: 4. in welke wy moeten wassen, Coloss. I: 10. Ja! het is de kennisse der verborgenheid Gods, ende des Vaders, ende van Christus, in dien zelveu Brief, Cap. II: 2, 3. zoo dat hier aan, met het hoogste regt, het eeuwig leeven, door den mond der waarheid, Messias Jesus, worde vastgehegt, Job. XVII: 3. Dit is het eeuwig leeven, dat zy U kennen, den eenigen waaragtigen God, ende Jesus Christus, dien gy gezonden hebt. En dus drukt deeze kennisse Gods zeer nadrukkelyk de leer des Euangeliums uit, eensdeels wel, zoo als het zelve op Moses en de Propheeten gegrond is, van welke 'er staat, 2 Petr. I: 19. Wy hebben het Propheetisch woord, dat zeer vast (of liever vaster) is, en gy doet wel, dat gy daar op agt hebt, als op een licht, schynende in eene duistere plaats, tot dat de dag aanligte, ende de morgenster opga in uwe herten. Maar ook andersdeels, en wel voornamelyk, zoo als het zelve nu bevryd is van de menigvuldige schaduwen en geboden der Wet, welke, gelyk een deksel over de belofte en het einde der Wet wierden geslaagen, en door welke de luister, klaarheid, en heerlykheid van de bedeeing der genade wierd benevelt. Immers nu komt men tot de kennis van de gantsche Godheid, naar den aart van het werk der volbrachte verzoening, om de verborgenheid der Godzaligheid, die buiten allen twyffel groot is, zonder eenig beletsel te leeren, te belyden, en met de handen des heilvattenden geloofs aan te neemen,

men ten

ten pryze der heerlykheid Gods. 't Is ook hier van daan, dat het eenigste en voornaamste doelwit en grondslag deezer kennisse verkeere *omtrent*, en gestelt werde *in de heerlykheid Gods*. Want daar word gezegt, *om te geeven verligting der kennisse der heerlykheid Gods*; even zoo spreekt de Apostel, in het voorgaande vierde vers, van de *verligting des Euangeliums der heerlykheid van Christus*. De heerlykheid Gods nu is dat gants zeer uitnemend, eeuwig overwigt van vlekkelooze en pryswaardige deugden, welke God Drie-eenig in het algemeen, en, naar de hoofdsom der zaaiken, van welke wy spreken, God de Vader in 't byzonder, in zig zelve bezit, in welke hy zig verlust, door welke hy, ontelbare schreden verre, boven aller menschen en Engelen roem en lof, verheven is, en welke hy, tot het zaligen van Zondaaren, door eenen de geloovigen in heilige en eeuwige verwondering en vreugde verrukkenden samenloop van genaden, by uitsteekendheid openbaart in het Euangelium. Tot het een en ander nu zegt Paulus, dat zy geroepen waren: *om te geeven verligting*, ofte, gelyk de woorden in den Grondtext eigentlyk liggen; *αὐτοῦ φωτισμόν, tot verligting*. Hier is wederom iets, dat vooronderstelt, en iets, dat geleert word; de vooronderstelling is algemeen, en komt hier op uit, dat alle menschen van natuure, gelyk de eigentlyk gezegde duisternis, in den beginne, den geheelen aardtbodem bedekte, eer het ligt geschaapen wierd, in eenen peilloozen poel van onweetendheid gekluifert liggen. Dit nu is eene volstrekte waarheid, die zig uitstrekt tot den Jood en Heiden, want, beschouwen wy de Jooden, hoewel
hun

hun de voortreffelykheeden van des Heeren Woord gegeven waren, zoo zien wy egter, dat zy voor het meerderdeel, verduistert waren, niet alleen, gedurende den schaduwagtigen dienst des waereldlyken Heiligdoms, maar ook, en wel voornamelyk, in deeze zoo overvloedige bedeeling der Zaligmaakende genade Gods, die allen menschen verscheen: hier van daan staat van hun, by aanhaling, geschreeven, ter ontdekking van hunne hardnekkigheid, *Rom. XI: 8. God heeft hun gegeven eenen geest des diepen slaaps, oogen, om niet te zien, ende ooren, om niet te hooren, tot op den huidige dag, en Rom. IX: 31. ter aanwyzing van hunne verkeetheid in den dienst Gods: Israël, die de Wet der Regtveerdigheid zegt, is tot de Wet der Regtveerdigheid niet gekoomen: En waarom dog? het is, vers 32. om dat zy die zогten, niet uit den geloove, maar uit de werken.* En geen wonder! want zy hadden nu het einde der wet ende den geest der Prophetien, Christus Jesus, met den Sleutel der kennisse, uyt het oog verlooren, dermaten zy wel eenen yver tot God hadden, maar niet met verstand, *Rom. X: 2.* Komen wy nu tot de Heidenen, zoo verneemen wy, dat hun onverstandig herte, om dat God hen, van ouds her, in hunne eigene wegen hadde laten wandelen, in zoo verre verduistert ware, dat zy *Eph. IV: 18.* kragtig beschreeven worden, als die *verduistert waren in het verstand, verwreemd zynde van het leeven Gods, door de onweetendheid, die in hun is, door de verhardinge hunner herten,* Ja! zy worden in dien zelyven Brieven *Cap. V: 8.* bestempelt met den naam van de *duisternisse zelve,* invoezen zy hier door kwamen tot verkeerde bevattin-

gen van den zuiveren en geestelyken dienst Gods, want zy hadden *de Heerlykheid des onverderffelyken Gods verandert in de gelykenis eenes beelds van eenen verderffelyken mensche, ende van gevogelte, ende van viervoetige ende kruipende gedierten.* Rom. I: 23. Dienende de geene, die van nature geen Goden zyn, Gal. IV: 8. Zoo dat, en Jood, en Heiden, langs deezen weg kwamen tot uitgieting van alle boosheeden. Dit is ook de reden, dat zy den naam dragen van vlees, *welks bedenken vyandschap is tegen God, want het onderwerpt zig der wet Gods niet, want het en kan ook niet,* Rom. VIII: 7. Van Dooden door de misdaden en de zonden Eph. II: 1. Ja! van blinde, die, buiten Gods Zalige gemeenschap en Zielen alleen vergenoegende nabyheid, omdoolen op den weg des verderfs, en in de schaduw des doods, *konnende het Koninkryke Gods niet zien, veel minder, daar ingaan.* Joh. III: 3, 5. Zullen nu (op dat ik de woorden van mynen Hoog-geleerden en zeer Geliefden Gamaliël, over wien lankheid der dagen, vreedde, ende Barmhertigheid, van den Heere des oogstes werde uitgestrekt, gebruike) de doove hooren de woorden van Gods boek, zullen de blinde zien de wonderen zyner Wet, daar is meer, dan menschen wens, en menschen stem, van nooden. Om allen deezen nu wierden de Apostelen begaast met eene uitermaten groote kennisse der Goddelyke waarheeden, en uitgezonden, niet op menschelyk, maar op Goddelyk gezag, naar het geen hier geleert word, die, dan eens, als Zoonen des Donders, beide den Jood, ende den Heiden, *door den schrik des Heeren, beweegen tot het geloof,* 2 Cor. V: 11. dan weder, als Heilherauten en

Zoo.

Zoonen der vertroosting, door openbaringe der waarheid, zig aangenaam maaken by alle Conscientien der menschen, in de teegenwoordigheid Gods, 2 Cor. IV: 2. Hier van daan ook die veelvuldige spreekwysen, welke de Heilige Geest hun ingaf, ter kragtadige overtuiging van verharde en verblinde Zondaaren, want, dan lokken zy de menschen uit, door gebeden en traanen. 2 Cor. V: 20. en Handel. XVI: 31. en XX: 31. zeggende, *ziet! nu is het de welaangenaame tyd, ziet nu is het de dag der Zaligheid.* 2. Cor. VI: 2. En dan wederom, met ooren en herten doorgrievende taal *Eph. V: 14. Ontwaakt, gy die slaapt, en staat op uit den dooden, ende Christus zal over u ligten,* of met hartvermorselende bedreiginge, dat 'er *wraak zal gedaan worden, met vlammen den vuure, over de geene, die God niet kennen, en over de geene, die het Euangelium van onzen Heere Jesus Christus niet gehoorzaam zyn.* 2 Thess. I: 8. En dus komt de Hoofdsom onzer bewoording, *Om te geeven verligting,* hier op uit, dat zy ons leere, dat God nu zyne dienaaren uitzende, om der Jooden en Heidenen eigen verdorven vernuft en wysheid, ende aankleeving aan de eerste beginselen der waereld en eigenwilligen Godsdienst, waar op zy door de vaderlyke inzettingen, en van natuur, door verkeerde bevattingen, zig zoo zeer verlieten, aan de wet des geloofs te doen onderwerpen, om in-en uitwendig verandert zynde, ter stipter deugdsbetragringe gebragt te worden. Altemaal dan zulke dingen, die de Euangelieboden in alle naarstigheit, opregtigheit, en getrouwigheit, als die ten geenen dage aan den oversten Herder der Schaapen, Christus Jesus, rekenenschap zullen

len geeven, zonder eenige agterhouding, moesten verkondigen. Immers dit geeft onze Apostel te kennen, als hy zegt, dat dezze hunne prediking moet geschieden; *In het aangezicht van Jesus Christus.* Jesus Christus, weeten wy, is de tweede Persoon in het aanbiddeljk Goddelyk drieenig weezen, die van den eeuwigen Vader, in de nooit begonne eeuwigheid, op eene voor ons onbegrypelyke wyse, gegenerereit is, volgens den inhoud van *Spr. VIII:* en *Pf. II: 7.* en die daarom *Hebr. I: 3.* het *affchynsel van des Vaders Heerlykheid,* ende het *uitgedrukte beeld zynor zelfstandigheid* genaamt word. Het zal dan alleenlyk hier op aankomen, dat wy aanwyzen, wat de gansche bewoording, *in het aangezicht van Jesus Christus,* uitdrukke. Het komt my meer dan waarschylyk voor, dat de Griekse spreekwys, *ἐν προσώπῳ,* *in het aangezicht,* den zelve zin hebbe, met een ander Grieks woord, dat in het tweede vers van dit ons text-Capittel gevonden wordt, *ἐνώπιον.* En aldaar vertolkt is, *in de tegenwoordigheid.* En dus zal deeze onze bewoording in zig begrypen, *Voor Eerst,* dat, daar het Euangelium der Heerlykheid Gods onvervalst verkondigt word, Jesus Christus, in het midden der gemeente, als der zelve hoofd, overste Herder der Schaapen, en magtigte beschermer zynor leeden en dienaaren, tegenwoordig zy: *Matth. XVIII: 20.* En geen wonder! Want de Vader heeft alle dingen zynen voeten onderworpen, en heeft hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen. *Eph. I: 22.* Hy is de overste Herder, die, als hy verscheenen zal zyn, zynen getrouwen dienaaren wel de onverwelkelyke Kroon der Heerlykheid geeven zal

zal, maar *den geenen, die hem verloochent zal hebben voor de menschen, ook verloochenen zal voor zynen Vader, die in de Hemelen is.* Matth. X: 32, 33. Hy is het, die zyne Discipelen niet alleen uytzend, maar ook hen bewaart, *Matth. XXVIII: 10.* verg. met *Jes. LIV: 17.* En dit is het eenige niet, maar ook *ten Tweeden*, dat de Apostelen, om deeze ontzachelijke en magtige regenwoordigheid hunnes Heeren in de gemeente, zonder eenige schaamte, zonder eenige vrees, de leer des Euangeliums, alomme, in zyn gantsche beslag bekend maken moesten, zonder iets, op dat zy deezen of geenen behaagen mogten, te verzwigen: want het woord van deezen eeuwig leevenden Koning der Kerke was, *Matth. X: 27.* *Het geen ik U zegge in de duisternisse, zegget in 't licht; ende het geen Gy hoort in de oore, predikt dat op de daken;* invoegen zy, tydig ende ontydig, moesten aandringen, tot wederbrenging van het verblinde Israël, en tot bekeering der nooit verligte Heidenen, dat in Messias Jesus de gantsche Wet vervult zy, als in het waar Lichaam der oude schaduwen, en dat hy *van God bereid zy voor het aanzigt van alle de volken, een licht, tot verligting der Heidenen, en tot Heerlykheid zyns Volks Israëls.* Luc. II: 31, 32.

T W E E D E D E E L.

Dit nu zyn Ziel-overtuigende en onweederlegge-lyke redenen, welke Paulus zoo verftandig ter weg-neeminge van de aan hem gedaane tegenwerping, als een nader bewys, bybrengt, en vast maakt aan het voorgige door het redengeevend woordeken, *Want, om dat*. En zeker, als wy de hoofsfom der zaaken, van welke wy tot hier toe gefproken hebben, eens kortelyk overweegen, word dit nader bewys van onzen Apostel voldongen. Want, is het waar, dat God, in de bedeeeling des Nieuwen Testaments, door geene mindere magt, en tot geen minder heilzaam oogwit, geestelyker wyfe, een overgroot genadeligt, in de herten zyner dienaaren, hebbe doen opgaan, als hy, oudstydts, in den beginne, om de nieuwgefchaapene waereld te verligten, dat overheerlyk Lichaam, de Zon, heeft voortgebracht; is het waar, dat dit alles daar toe gefchied zy, op dat deeze Dienaars, in betooning van geeft ende kragt, eenen iegelyken Mensche het Euangelium der Heerlykheid des Zaligen Gods, in alle klaarheid, zouden Prediken, op dat de Zaligmaakende genade Gods allen menschen zoude verschynen, en God dus 't eeniger tyd bekeering geeven zoude, tot erkentenis der waarheid; Ja! is het waar, dat zy alles, niet naar hun eigen welgeval- len, ofte naar dat van anderen, maar onder het alziende oog, en naar het voorschrift van Jesus Christus, als die over dit alles eens in zyne toekomstee reekenschap vorderen zal, doen moesten, zoo konde
het

het niet anders zyn, of de geene, die voorgaf, dat de Leer des Euangeliums niet klaarder zy, als de wet van Moses, en bequaamer, om zondaaren te verlichten, onder eene in- en uitwendige verandering ten eeuwigen leeven, moeste zyne eigene Ziele geweld aandoen, zig onttrekken ten verderve, en zig des eeuwigen levens niet waardig oordeelen, ten doorlugtigen vertooge, dat hy nog gekluifert ligge onder de zinnen- en hart-verduisterende magt van den God deezer eeuwe, die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid.

T O E P A S S I N G.

Ziet daar, myne Toehoorders! dus hebben wy beschout, hoe de algenoegsaame God, onder de luisferryker bedeeeling des Nieuwen Verbonds, alles werkstellig maake om Zondaaren te behouden, en alles naakt ontdekke, in het Euangelium, en openbaare, door zyne Heilgezanten, op dat de geene, die onder dit ons Euangelium verlooren gaan, niet te verontschuldigen zouden zyn. Want, is 't dat God zynen regtaardige Dienaaren eenen meerderen overvloed van genaadeligt en bequaamheid, door zynen indagtigen heiligmaakenden Geest geschonken hebbe, en dus getoont den Goddelyken oorspronk, den onwraakbaaren aart, en het heilzaam oogmerk onzer bedieninge, zoo kan het Euangelium, het welk wy u prediken, geenzins voor eene duistere leer gehouden worden. Om allen deezen moet hier gelden het woord des Heeren, dat *Jes. V: 3, 4.* geboekt staat: *nu dan, gy*

inwoonders van Jerusaleem, ende gy mannen van Juda oordeelt dog tusschen my, en tusschen mynen Wyngaard. Wat is 'er meer te doen aan mynen Wyngaard, het welk ik aan hem niet gedaan hebbe? Waarom heb ik verwacht, dat hy goede druiven voortbrengen zoude, ende hy heeft stinkende druiven voortgebracht? Dit alles nu zouden wy, tot verheerlyking van den grooten God, en tot prys van den rykdom zyner heerlykheid in zyne Dienaaren ontdekt, tot behoudenis van alle heilbegeerige Zondaaren, ter uitlokkinge onzer Ziele, ons konnen toe-eigenen, en tot regtveerdiging van zyn streng oordeel over alle wederspannige Zondaaren breedvoerig konnen aandringen, maar de tegenwoordige tyds-omstandigheden verbieden zulks. Want op deezen huidigen dag maake ik een begin van mynen dienst in dit gedeelte van des Heeren Oogst. Immers! na dat de God der veelvuldige genade my, over veertien jaaren, uit dit zelve land, uit deeze zelve plaatse, hadde geleid naar het gezeegend Holland, gelyk als een Arend over zyne jongen zweeft, zyne vleugelen uitgebreid, die opneemt, ende draagt op zyne vlerken, ben ik nu, in vrede, in dit zelve land, in deeze zelve plaatse, wedergekeert. Myne ziel word aangedaan, over de wegen, die God, tot hier toe, met my gehouden heeft, want daar ik eertyds in lichaa-melyke slaverny, ja! in de hart- en zinnen-verduisterende magt des Duivels myne teedere jaaren en ouderdom zoude doorgebracht hebben in dit land, gelyk myne Landsgenooten, tot op deezen huidigen dag, ondervinden moeten, bragt hy my over in het gezeegend Holland, alwaar Hy my, niet alleen gav, brood om
te

te eeten ende kleederen om aan te trekken, maar ook my, onder het getal der Godgewyde leerende Jeugd, op 's Lands Hooge School, langs zielen-ontroerende wegen, ten zynen dienste, deed uitrusten, zoo dat my ook nu een lot gegeven zy onder de voortreffelyke Dienaars en uitdeelters der ziel-zaligende verborgenheeden Gods. Myne ziele gaat uit wegens verwondering over allen yver en naarstigheid, met welke my de Leer der twee Verbonden, van geene de minste onder des Heeren Dienaaren, met sterke roepingen, in den gebede en traanen, overgeleevert zy, als een dierbaar pand, tot behoudenisse van myne eigene Ziele, en tot inwinning van veele Zielen, tot het Koninkryk van Koning Jesus. Myne Ziele gedenkt ook nog aan de belofte, die ik den Heere gedaan hebbe, en die ik, tot blydschap van het geslagte der Kinderen Gods, vrymoedig meenigmaalen hebbe vermeld, dat, *wanneer God met my zoude geweest zyn, en my zoude gegeven hebben brood om te eeten ende kleederen om aan te trekken, ende ik ten huise myns Vaders in vrede zal weedergekeert zyn, zoo zal de Heere my tot eenen God zyn.* En de Heere heeft het ook gedaan, zoo dat wy nu voor U lieder aangezichte staan, om wederom het licht des Zaligen Evangeliums, in dit Huis te doen schynen, tot de Heer eene reine spraake wende tot de Volkeren. Zoo dan, myne geliefde! zoo ik wensche, myne blydschap, ende kroone tegen den grooten dag! ontfangt my, als uwen wettigen Leeraar, die voor uwe, voor de eeuwigheid geschaapene, Zielen, waaken zal, als die rekenfchap geeven zal; ontfangt my met liefde, om

D

des

des woords wille , dat my toebetrout is , en toont in allen uwen handel , dat de nagt nu voorbygegaan is , en dat het waaragtig ligt ſchyne. Laat ons de werken des Duyvels afleggen en verbreeken , en aandoen de waapenen des Ligts. En op dat alles in den Huife Godes in goede ordre gefchiede , zoo wende ik my tot U Wel-Ed. Groot - Agtbare Geftrenge Heer , Directeur Generaal der Noord - en Zuidkust van Africa ! Ick danke den Heere des Oogſtes , dat hy my onder U Wel-Ed. Groot - Agtbare Geftrenge goede Regeering , te deezer plaatſe , geſtelt hebbe , om zyne Kuelde te weiden , terwyl nu de Regtvaardige bloeyen mag en de veelheit van vreedde. Ik ben zeer verheugt in den Heere , dat U Wel-Ed. Groot - Agtbaare Geftrenge luſt hebbe , om in zyn ligt te wandelen , om zyne zielvergenegende nabyheid zoo te kennen , zoo te beminnen , dat U Wel-Ed. Groot - Agtbare Geftrenge in hem , de fontein des leevens , het eeuwige leeven verkrygen mooge. Myn hoop en wensch wort geſterkt in den Heere , dat U Wel-Ed. Groot - Agtbaare Geftrenge , met eenen Gode welbehaaglyken yver aangedaan , alles tot verbreeking van Satans ryk , en tot uitbreiding van het hart - verlightend Euangelium des grooten Gods ende onzes Zaligmakers Jesus Chriſtus , zult toebrenge. Hy , die de harten der Koningen in zyne hand heeft , en neigt , werwaards hy wil , verwekke U Wel-Ed. Groot - Agtbaare Geftrengens hart hier meer en meer toe. Hy geeve U Wel-Ed. Groot - Agtbaare Geftrenge een langduurig leeven in dit land , gepaard met eene gezegende , ja geheiligde gezondheid , op dat ik , van U
Wel

Wel-Ed. Groot-Agtbaare Gestrengens geneegenheid, alle zoodanige beschutting in mynen dienst, en bystand in myn oogmerk geniete, terwyl ik U Wel-Ed. Groot-Agtbaaren Gestrengen alle Hoogagting en Eerbewyzing, gelyk het eenen Dienaar Gods betaamt, geeven zal, en altoos smeekingen, gebeden, voorbiddingen, en dankzeggingen, voor U Wel-Ed. Groot-Agtbaare Gestrenges doen zal tot den hoorder des gebeds.

Thans kooome ik tot U, Edele Agtbaare Heeren, Raaden deezer Kuste! die, door U Ed. Agtbaare waaksaamheid en goede raadsbesluiten, ten nutte deezer plaatze, in U Ed. Agtbaarhedens Vergaaderingen alles pleegt te besluiten, ik wensche en bidde uit den grond mynes gemoeds, dat de alleen wyze God die in den raad der heiligen te dugten is, en wonderlyk in het midden der geener, die rondom hem zyn, U Ed. Agtbaare Raadsvergaaderingen altoos verzelle met zyne gedugte teegenwoordigheid, om dezelve te doen verstrekken tot nut deezer Kuste, en tot bevordering van onzen zuiveren Christelyken Godsdienst, op dat zyne voetstappen over ons mogen druipen van vettigheid in dit Land, en U Wel Ed. Agtbaare Zielen meer en meer bestraalt worden met de verligting des Euangeliums der Heerlykheid van Christus.

Eindelyk, gy, die leeden deezer Gemeente zyt! geeft agt op de Heilige Schrift, die wy in alle mogelyke klaarheid, met inspanning van alle kragten, U zullen verklaaren, op dat *het woord van Christus rykelyk in u woone in alle wysheid: leert en vermaant makenderen met Psalmen, en Lofzangen, en geestelyke Liedkens, zingende den Heere met aangenaamheid in uw her-*

28 INTREE-PREDICATIE OVER 2 COR. IV: 6.

ten: ende, al wat gy doet, met woorden, ofte met werken, doet het alles in den naame van onzen Heere Jesus, dankende God ende den Vader, door hem, Col. III: 16, 17. O! dat de Heer myne woorden altoos onder den dienst mogte doen klinken, als donderslagen, om alle wederhoorige Zondaaren te brengen tot het sluiten van het Genaade-verbond met den Drie-eenigen God! Ag! dat alle veragterde in leer, of leeven, mogten gestuit werden door de uitneemende kracht van het Woord des Heeren, het welk is een tweesnijdend zwaard! Ag! mogten die van ons gescheiden zyn, de zuivere gronden, op welke het anker onzer zielen, naar de voorligting der twee Verbonden, geworpen is, nu hooren, onderzoeken, kennen, en goedkeuren, op dat zy der leere moogen toegedaan worden! Ag! mogt ik, als een regtaartige Zoon der vertroosting, spreken naar het herte van alle reeds overtuigde heilbegeerige Zondaaren, op dat, die te vertroosten zyn, mogen vertroost worden, op dat, die te versterken zyn, mogen versterkt worden, op dat, die te vermaanen zyn, moogen vermaant worden, tot de morgenster opga in de herten van alle raadzoekende Zondaaren! Ag! dat wy ons zelyen in alles een voorbeeld van goede werken betoonen, in de leer, onvervalsheid, dechtigheid, opregtigheid, het Woord gezond en onverwerpelyk, op dat gy onze navolgers moogt zyn, gelykerwys wy Christus moeten navolgen! Nu de Heere volbrengte zyne kracht in onze zwakheid! De lieffelykheid des Heeren onzes Gods zy over ons, en Hy bevestigte het werk onzer handen over ons, ja! het werk onzer handen bevestigte Hy! Amen!

E I N D E.